

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

**ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ
ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ**

ΠΡΩΤΟ ΤΜΗΜΑ

ΥΠΟΘΕΣΗ ΝΙΚΟΠΟΥΛΟΥ κατά ΕΛΛΑΔΑΣ

(Προσφυγή αριθ. 32168/03)

ΑΠΟΦΑΣΗ

ΣΤΡΑΣΒΟΥΡΓΟ

29 Σεπτεμβρίου 2005

Η παρούσα απόφαση θα καταστεί οριστική σύμφωνα με τους όρους που προβλέπονται από το άρθρο 44 § 2 της Σύμβασης. Μπορεί να υποστεί τυπικές διορθώσεις.

Στην υπόθεση Νικοπούλου κατά Ελλάδας,

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (πρώτο τμήμα), συνεδριάζοντας σε δικαστικό συμβούλιο αποτελούμενο από τους:

Κύριο Λ. ΛΟΥΚΑΪΔΗ, *πρόεδρο,*

Κύριο Κ.Λ. ΡΟΖΑΚΗ,

Κυρία F. TULKENS,

Κύριο P. LORENZEN,

Κύριο Κ. ΗΑΪΥΕΒ,

Κύριο D. SPIELMANN,

Κύριο S.E. JEBENS, *δικαστές,*

και τον κύριο S. NIELSEN, *γραμματέα τμήματος.*

Αφού διασκέφθηκε σε συμβούλιο στις 8 Σεπτεμβρίου 2005,

Εκδίδει την πιο κάτω απόφαση, η οποία ελήφθη την ημερομηνία αυτή:

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

1. Η υπόθεση έχει εισαχθεί με μία προσφυγή (αριθ. 32168/03) στρεφόμενη κατά της Ελληνικής Δημοκρατίας, μία υπήκοος της οποίας, η κυρία Αικατερίνη Νικοπούλου («ο προσφεύγων»), προσέφυγε ενώπιον του Δικαστηρίου στις 20 Σεπτεμβρίου 2003 δυνάμει του άρθρου 34 της Σύμβασης για την προστασία των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και των Θεμελιωδών Ελευθεριών («η Σύμβαση»).

2. Η προσφεύγουσα εκπροσωπείται από τον κύριο Δ. Νικόπουλο, δικηγόρο του Δικηγορικού Συλλόγου της Θεσσαλονίκης. Η Ελληνική Κυβέρνηση («η Κυβέρνηση»)

εκπροσωπείται από την απεσταλμένη του αντιπροσώπου της, κυρία Γ. Σκιάνη, σύμβουλο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους.

3. Στις 13 Δεκεμβρίου 2004, το Δικαστήριο αποφάσισε να κοινοποιήσει στην Κυβέρνηση την αίτηση την ελκόμενη από την διάρκεια της διαδικασίας. Επικαλούμενο το άρθρο 29 § 3 της Σύμβασης, αποφάσισε να αποφανθεί ταυτόχρονα επί του παραδεκτού και επί της ουσίας.

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ

4. Η προσφεύγουσα γεννήθηκε το 1921 και κατοικεί στην Θεσσαλονίκη.

5. Η προσφεύγουσα πραγματοποίησε 2.120 ημερομίσθια ως ασφαλισμένη του Ταμείου Επικουρικής Ασφάλισεως Μισθωτών Κλωστοϋφαντουργίας (εφεξής TEAMK). Εξάλλου, πραγματοποίησε 3.276 ημερομίσθια στο Ίδρυμα Κοινωνικών Ασφαλίσεων (εφεξής ΙΚΑ). Επειδή υπέφερε από το 1964 από ισχαιμία του μυοκαρδίου και αρθρίτιδα, της χορηγήθηκε σύνταξη αναπηρίας, με απόφαση του Διευθυντή του ΙΚΑ Θεσσαλονίκης της 28 Ιουνίου 1975. Στην συνέχεια, στις 17 Ιουλίου 1979, η προσφεύγουσα ζήτησε από το TEAMK να της καταβάλει επίσης μία σύνταξη αναπηρίας. Το αίτημά της απορρίφθηκε για τον λόγο ότι ο αριθμός των πραγματοποιηθέντων ημερομισθίων δεν επαρκούσε για να δώσει συνταξιοδοτικό δικαίωμα, αφού η προσφεύγουσα δεν είχε εργαστεί 3.525 ημέρες όπως επιβαλλόταν από τον νόμο (απόφαση αριθ. 286/1980).

Στην συνέχεια, στις 19 Ιανουαρίου 1983, η προσφεύγουσα ζήτησε από το ΤΕΑΜΚ να εξαγοράσει 905 ημερομίσθια προκειμένου να ζητήσει σύνταξη, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 17 § 3 του νόμου αριθ. 1276/1982 που της έδινε τέτοια δυνατότητα. Το αίτημά της απορρίφθηκε για τον λόγο ότι η νομική διάταξη που επικαλέστηκε σε στήριξη του αιτήματός του είχε καταργηθεί από τον νόμο 1384/1983 και ότι, σε κάθε περίπτωση, ακόμη και αν εξαγόραζε 905 ημερομίσθια, δεν θα έφθανε και πάλι τον αριθμό ημερομισθίων που απαιτούνταν για την εξουσιοδότηση (απόφαση αριθ. 500/42/1989).

6. Στις 29 Σεπτεμβρίου 1989, η προσφεύγουσα κατέθεσε ενώπιον του Διοικητικού Πρωτοδικείου Θεσσαλονίκης προσφυγή κατά της απόφασης αριθ. 500/42/1989. Υποστήριξε ότι η εφαρμοστέα νομοθεσία ήταν εκείνη που ίσχυε το 1979, ήτοι όταν ζήτησε σύνταξη αναπηρίας, και ότι, την ημερομηνία αυτή, απαιτούνταν 3.025 ημερομίσθια για το δικαίωμα σύνταξης. Ισχυρίστηκε επιπλέον ότι η απόρριψη του αιτήματός της για εξαγορά, για τον λόγο ότι ο νόμος αριθ. 1276/1982 είχε καταργηθεί, ήταν αντίθετη προς το Σύνταγμα.

7. Στις 2 Μαρτίου 1990, το δικαστήριο κήρυξε εαυτό αναρμόδιο να εκδικάσει την διαφορά και παρέπεμψε την υπόθεση ενώπιον του Διοικητικού Πρωτοδικείου Αθηνών (απόφαση αριθ. 880/1990).

8. Στις 31 Ιανουαρίου 1991, το τελευταίο απέρριψε την προσφυγή, για τον λόγο ότι η εφαρμοστέα στην περίπτωση εκείνη νομοθεσία ήταν εκείνη που ίσχυε το

1964, όταν η προσφεύγουσα ασθένησε, και ότι, την ημερομηνία εκείνη, απαιτούνταν 3.525 ημερομίσθια για το δικαίωμα σε σύνταξη. Το δικαστήριο έκρινε επίσης ότι, ακόμη και αν η προσφεύγουσα μπορούσε να εξαγοράσει 905 ημερομίσθια, ούτε τότε θα συμπλήρωνε τον αριθμό των απαιτούμενων ημερομισθίων (απόφαση αριθ. 866/1991).

9. Στις 28 Ιουνίου 1991, η προσφεύγουσα άσκησε έφεση κατά της απόφασης αυτής.

10. Στις 8 Οκτωβρίου 1993, το Διοικητικό Εφετείο Αθηνών επικύρωσε την εκκληθείσα απόφαση (απόφαση αριθ. 2629/1993).

11. Στις 11 Απριλίου 1994, η προσφεύγουσα άσκησε αίτηση αναίρεσης.

12. Στις 11 Νοεμβρίου 2002, το Συμβούλιο της Επικρατείας απέρριψε την αίτηση (απόφαση αριθ. 3267/2002). Η απόφαση αυτή καθαρογράφηκε και θεωρήθηκε στις 20 Μαρτίου 2003.

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

I. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΠΙΚΑΛΟΥΜΕΝΗΣ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 6 § 1 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

13. Η προσφεύγουσα παραπονείται, επικαλούμενη το άρθρο 6 § 1 της Σύμβασης, για την διάρκεια της διαδικασίας. Προσθέτει ότι, λαμβανομένης υπόψη της ηλικίας και της κατάστασης της υγείας της, αυτή η υπερβολική διάρκεια θα μπορούσε να στοιχειοθετήσει επίσης παραβίαση του άρθρου 3 της Σύμβασης. Το

Δικαστήριο θα εξετάσει την αιτίαση αυτή υπό το πρίσμα του άρθρου 6 § 1 της Σύμβασης, η οποία είναι εν προκειμένω η μόνη εφαρμοστέα διάταξη. Αυτή έχει ως εξής:

«Παν πρόσωπον έχει δικαίωμα όπως η υπόθεσίς του δικασθή (...) εντός λογικής προθεσμίας, υπό δικαστηρίου (...) το οποίον θα αποφασίση (...) επί των αμφισβητήσεων επί των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων του αστικής φύσεως (...)»

14. Η Κυβέρνηση αντικρούει την θέση αυτή. Σημειώνει ότι η προσφεύγουσα δεν προσπάθησε να επιταχύνει την διαδικασία και εκτιμά ότι τα επιληφθέντα δικαστήρια αποφάνθηκαν μέσα σε λογικές προθεσμίες.

15. Η περίοδος που πρέπει να ληφθεί υπόψη άρχισε στις 29 Σεπτεμβρίου 1989, με την κατάθεση της αγωγής ενώπιον του Διοικητικού Πρωτοδικείου Θεσσαλονίκης και περατώθηκε στις 11 Νοεμβρίου 2002, με την απόφαση αριθ. 3267/2002 του Συμβουλίου της Επικρατείας. Διήρκεσε επομένως δεκατρία χρόνια, ένα μήνα και δώδεκα ημέρες, για τέσσερις βαθμούς δικαιοδοσίας.

A. Επί του παραδεκτού

16. Το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι η αιτίαση αυτή δεν είναι προδήλως αβάσιμη με την έννοια του άρθρου 35 § 3 της Σύμβασης. Σημειώνει εξάλλου ότι αυτή δεν προσκρούει σε κανέναν άλλο λόγο απαραδέκτου.

B. Επί της ουσίας

17. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι ο εύλογος χαρακτήρας της διάρκειας μας διαδικασίας εκτιμάται σύμφωνα με τις συνθήκες της υπόθεσης και λαμβανομένων υπόψη των κριτηρίων που έχουν καθιερωθεί από την νομολογία του, και ειδικότερα της πολυπλοκότητας της υπόθεσης, της συμπεριφοράς του προσφεύγοντος και εκείνης των αρμοδίων αρχών, καθώς και του αντικειμένου της διαφοράς για τους ενδιαφερόμενους (βλέπε, μεταξύ πολλών άλλων, *Frydlender κατά Γαλλίας* [GC], αριθ. 30979/96, § 43, CEDH 2000-VII).

18. Το Δικαστήριο έχει χειριστεί πολλές φορές υποθέσεις που εγείρουν ζητήματα παρόμοια με εκείνα της προκείμενης υπόθεσης και έχει διαπιστώσει την παραβίαση του άρθρου 6 § 1 της Σύμβασης (βλέπε την πιο πάνω αναφερόμενη απόφαση *Frydlender*).

19. Αφού εξέτασε όλα τα στοιχεία που του υποβλήθηκαν, το Δικαστήριο θεωρεί ότι η Κυβέρνηση δεν εξέθεσε κανένα γεγονός ή επιχείρημα που να μπορεί να οδηγήσει σε διαφορετικό συμπέρασμα στην παρούσα περίπτωση. Λαμβανομένης υπόψη της νομολογίας του πάνω στο ζήτημα αυτό, το Δικαστήριο εκτιμά ότι, εν προκειμένω, η διάρκεια της επίδικης διαδικασίας είναι υπερβολική και δεν ανταποκρίνεται στην απαίτηση της «λογικής προθεσμίας».

Επομένως, υπήρξε παραβίαση του άρθρου 6 § 1.

II. ΕΠΙ ΤΩΝ ΑΛΛΩΝ ΕΠΙΚΑΛΟΥΜΕΝΩΝ ΠΑΡΑΒΙΑΣΕΩΝ

20. Επικαλούμενη το άρθρο 14 της Σύμβασης, η προσφεύγουσα παραπονείται εξάλλου ότι υπέστη μία διπλή δυσμενή διάκριση σε σχέση με τους άλλους συνταξιούχους. Ως προς το ζήτημα αυτό, ισχυρίζεται ότι αυτοί κατοχύρωσαν συνταξιοδοτικό δικαίωμα πραγματοποιώντας 3.025 μόνον ημερομίσθια και ότι μπόρεσαν επίσης να επωφεληθούν των διατάξεων του νόμου 1276/1982. Η προσφεύγουσα παραπονείται τέλος ότι η άρνηση του ΤΕΑΜΚ να της χορηγήσει σύνταξη αναπηρίας, ενώ είχε πραγματοποιήσει 2.120 ημερομίσθια ως ασφαλισμένη του ταμείου αυτού, άρνηση η οποία επικυρώθηκε από τα επιληφθέντα δικαστήρια, προσέβαλε το δικαίωμά της για σεβασμό της παρουσίας της που προστατεύεται από το άρθρο 1 του Πρωτοκόλλου αριθ. 1.

21. Λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των στοιχείων που έχει στην διάθεσή του και στο μέτρο που είχε αρμοδιότητα να εκδικάσει τις προβληθείσες αιτιάσεις, το Δικαστήριο δεν διαπίστωσε καμία ένδειξη παραβίασης των δικαιωμάτων και ελευθεριών που προστατεύονται από την Σύμβαση ή τα Πρωτόκολλά της.

22. Έπεται ότι οι αιτιάσεις αυτές είναι προδήλως αβάσιμες και πρέπει να απορριφθούν κατ' εφαρμογήν του άρθρου 35 §§ 3 και 4 της Σύμβασης.

III. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 41 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

23. Σύμφωνα με το άρθρο 41 της Σύμβασης,

«Εάν το Δικαστήριο κρίνει ότι υπήρξε παραβίαση της Σύμβασης ή των Πρωτοκόλλων της και εάν το εσωτερικό δίκαιο του Υψηλού Συμβαλλομένου Μέρους επιτρέπει την ατελή μόνον επανόρθωση των συνεπειών της παραβίασης αυτής, το Δικαστήριο επιδικάζει στον ζημιωθέντα διάδικο, εφόσον συντρέχει λόγος, μία δίκαιη ικανοποίηση.»

A. Ζημία

24. Η προσφεύγουσα αξιώνει 150.000 ευρώ για την υλική ζημία και την ηθική βλάβη που υποστηρίζει ότι υπέστη.

25. Η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι οι αξιώσεις της προσφεύγουσας είναι αόριστες και αναπιολόγητες. Εκτιμά ότι μία διαπίστωση παραβίασης θα αποτελούσε αφ' εαυτής μία επαρκή δίκαιη αποζημίωση για την ηθική βλάβη. Εναλλακτικά, εκτιμά ότι το συνολικό ποσό που θα επιδικαστεί για την αιτία αυτή δεν θα μπορούσε να υπερβεί τα 2.000 ευρώ.

26. Το Δικαστήριο εκτιμά ότι η προσφεύγουσα υπέστη μία βέβαιη ηθική βλάβη. Αποφαινόμενο κατά δίκαιη κρίση, σύμφωνα με το άρθρο 41 της Σύμβασης, της επιδικάζει 8.000 ευρώ για την αιτία αυτή, πλέον

οποιοδήποτε ποσού που μπορεί να οφείλεται για τον φόρο.

Β. Έξοδα και δικαστική δαπάνη

27. Ο προσφεύγων δεν παρουσιάζει κανένα αίτημα για έξοδα και δικαστική δαπάνη. Δεν συντρέχει συνεπώς περίπτωση να του επιδικαστεί ποσό για τα έξοδα και την δικαστική δαπάνη.

Γ. Τόκοι υπερημερίας

28. Το Δικαστήριο κρίνει προσήκον να βασίσει το επιτόκιο των τόκων υπερημερίας στο επιτόκιο δανεισμού της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας προσαυξημένο κατά τρεις εκατοστιαίες μονάδες.

**ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ, ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ,
ΟΜΟΦΩΝΑ,**

1. *Κηρύσσει* την προσφυγή παραδεκτή ως προς την αιτίαση την ελκόμενη από την υπερβολική διάρκεια της διαδικασίας και απαράδεκτη κατά τα λοιπά.

2. *Αποφαίνεται ότι* υπήρξε παραβίαση του άρθρου 6 § 1 της Σύμβασης.

3. *Αποφαίνεται ότι*

α) το εναγόμενο Κράτος οφείλει να καταβάλει στην προσφεύγουσα, μέσα σε τρεις μήνες από την

ημέρα κατά την οποία η απόφαση θα καταστεί τελεσίδικη σύμφωνα με το άρθρο 44 § 2 της Σύμβασης, 8.000 (οκτώ χιλιάδες) ευρώ για ηθική βλάβη, πλέον οποιουδήποτε ποσού που μπορεί να οφείλεται για τον φόρο,

β) από τη λήξη της προθεσμίας αυτής και μέχρι την καταβολή, το ποσό αυτό θα προσαυξηθεί με τόκους υπολογιζόμενους με επιτόκιο ίσο με το επιτόκιο δανεισμού της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, το οποίο θα ισχύει κατά την εν λόγω περίοδο, προσαυξημένο κατά τρεις εκατοστιαίες μονάδες.

4. *Απορρίπτει* το αίτημα δίκαιης αποζημίωσης κατά τα λοιπά.

Συντάχθηκε στη γαλλική γλώσσα και στη συνέχεια κοινοποιήθηκε εγγράφως στις 29 Σεπτεμβρίου 2005 κατ' εφαρμογή του άρθρου 77 §§ 2 και 3 του κανονισμού.

(υπογραφή)

(υπογραφή)

Søren NIELSEN

Λουκής

ΛΟΥΚΑΪΔΗΣ

Γραμματέας

Πρόεδρος